

Yezidiler

Dr. Ahmet Taşgın

TÜRKİYE YEZİDİLER BİBLİYOGRAFYASI

Yazılı Metinlerde Dini-Sosyal Bir Grubun Serüveni

Dr. AHMET TAŞĞIN

aziz andaç

305.89159
T181t

General Slavic Ref.
(Slavic)

Erzurum'dan Konya'ya göçeden
Karabeyler ailesinin yaşadıkları acı ve tatlı günlerine...
dedem Hakkı, amcam Kenan'a Allah'tan rahmet,
babam Orhan ve annem Fatma'ya
huzur ve sağlık dilekleriyle
ithaf ederim...

ÖNSÖZ

Yezidiler bibliyografyası çalışmasının hazırlıkları on yıla yakın bir zamandan beri sürdürülmekteydi. Bibliyografyanın toparlanması sabır isteyen, zor ve masraflı aynı zamanda yorucu bir uğraştı. Doğal olarak çalışmanın bibliyografik malzemesinin oluşturulmasında birçok kimsenin karşılıksız yardımlarını gördüm. Onların yardımlarıyla kaynaklara ulaşılmazlık gibi birçok noktada yüküm hafifledi. İsimlerini buraya yazamayacağım kadar çok kimse var ve bunlar arasında özellikle kütüphane görevlileri, araştırma merkezleri, çalışma sahipleri ve yakın arkadaşlarım sayabildiklerim. Çalışmanın bu hale gelmesinde büyük pay sahibi onlardır ve bana yardım sunan herkese müteşekkir olduğumu belirtmeliyim. Bir anlamda bu bibliyografya onların eşsiz yardımlarıyla oluştu.

Bibliyografyayı oluştururken bir yandan da alan araştırmalarımı yürüttüm. Bu dönemde Yezidilerin yerleşik oldukları yerleri birer birer tespit ettim. Güneydoğu Anadolu'da yaşayan Yezidiler, Avrupa'ya göç ederek Almanya'ya yerleştiler. Almanya'da yaşayan Yezidilerin yanlarına gittim. Özellikle Yezidilerin kutsal mekanı Laliş-i Nurani'ye (Irak'ta Musul yakınlarında) gittim. Bu çalışmada bütün bu alanlarda yaptığım gözlemlerden de yararlandım. Araştırmaya başladığımdan itibaren hiçbir fedakarlıktan kaçınmayıp yardımcı olan Şanlıurfa Viranşehir Yezidilerinden Yüksel ailesine çok şey borçluyum. Belki de bu çalışmanın bu düzeye ulaşmasındaki en büyük pay onlarındır. Çünkü gergin, sıkıntılı ve endişeli geçen zamanlarda bir süre ara vermek zorunda kaldığım çalışmaya; beni sıcak, güvenilir, samimi ve gülen yüzle karşılamaları, bu olumsuzlukları unutturup çalışmanın yeniden başlamasına neden oldu. Onlar beni yıllardır bütün olumsuzluklara rağmen hüsnü ka-

bulle karşıladılar ve her defasında yardımlarını esirgemediler. Ayrıca Almanya / Oldenburg Yezidisches Kulturforum / Denge Ezidiyan Oldenburg Yezidiler Dernek yöneticilerine; Almanya / Bielefeld Denge Yekitiya Ezdiyan / Laliş yöneticilerine teşekkür ederim. Bielefeld Derneği yöneticileri, gurbette öyle bir ev sahipliği yaptılar ki kendimi Midyat, Beşiri veya Nusaybin'de hissettim. Ve son olarak Laliş-i Nurani'ye, Yezidilerin hac için gittikleri kut-sal mekana gittim. Burada yapılan uygulamaları yerine getirerek mekanın bütün bölümlerini gezme ve bunun yanında Laliş-i Nurani çevresindeki yerleşim yerlerini de görme imkanım oldu. Irak'taki bütün çalışmalarında bana rehberlik ederek, hem bilgi hem de kaynak sağlayan akademisyen Said Hudeda, Adnan Ziyen, Hıdır Dımle'ye ve Bingeha Laleş Kültür Merkezi başkanı Said Silo ve bütün personeline sağladıkları imkanlardan dolayı teşekkür ederim.

Bugüne değin çalışmalarında yardımlarını esirgemeyen ve çalışmaların biçimlenmesinde eleştiri ve değerlendirmelerde bulunan sevgili arkadaşlarım Dr. Eyyüp Tanrıverdi ve Canan Seyfeli'ye teşekkür ederim.

Türkiye Yezidiler bibliyografyasının tamamına yakınıni temin etmeye çalıştım. Fakat araştırmacının sabırsızlığıyla gözden kaçanların olabileceğini söylemek isterim. Okuyucunun bu konuda da gördüğü eksikleri veya buraya yansımayan bibliyografik malzemeyi yazarına ulaştırmalarını istirham ederim. Çalışmanın eksikleri bana aittir. Okuyucuların yapacakları eleştiriler veya katkıları dikkate alınacaktır.

Türkiye Yezidiler Bibliyografyasına katkı sunması dilekleriyle.

2005 Diyarbakır

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VII
GİRİŞ	1
1.1. Cemaat-Cemiyet ve Dini-Sosyal Gruplar	2
1.2. Dini-Sosyal Gruplar ve Alan Araştırmaları	7
1.3. Yezidiler ve Yezidilik	13
1.3.1. Yezidilik	14
1.3.2. Yezidilerde İnanç ve İbadetler	20
1.3.2.1. İnançlar	20
1.3.2.2. İbadetler	22
1.3.3. Yezidilerde Sosyal Tabakalaşma	23
1.3.3.1. Şeyh	23
1.3.3.2. Pir	24
1.3.3.3. Mürit	24
1.3.3.4. Şeyh ve Pirlerin Görevleri	24
1.3.4. Yezidilerde Kurumlar	24
1.3.4.1. Din adamları	25
1.3.4.2. Vaftiz	27
1.3.4.3. Kirvelik	27
1.3.4.4. Ahiret Kardeşi	28
1.3.5. Yezidilerin Yaşadıkları Yerler ve Nüfusu	28
1.3.6. Yezidi Diasporası	30
1.4. Türkiye'de Yazılı Metinlerde Yezidiler	34

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	47
KAYNAKLAR	49
TÜRKİYE YEZİDİLER BİBLİYOGRAFYASI	61
1. ANONİM ÇALIŞMALAR	63
2. MAKALELER	79
3. TEZLER	139
4. KİTAPLAR	165
5. ÇEVİRİLER	203